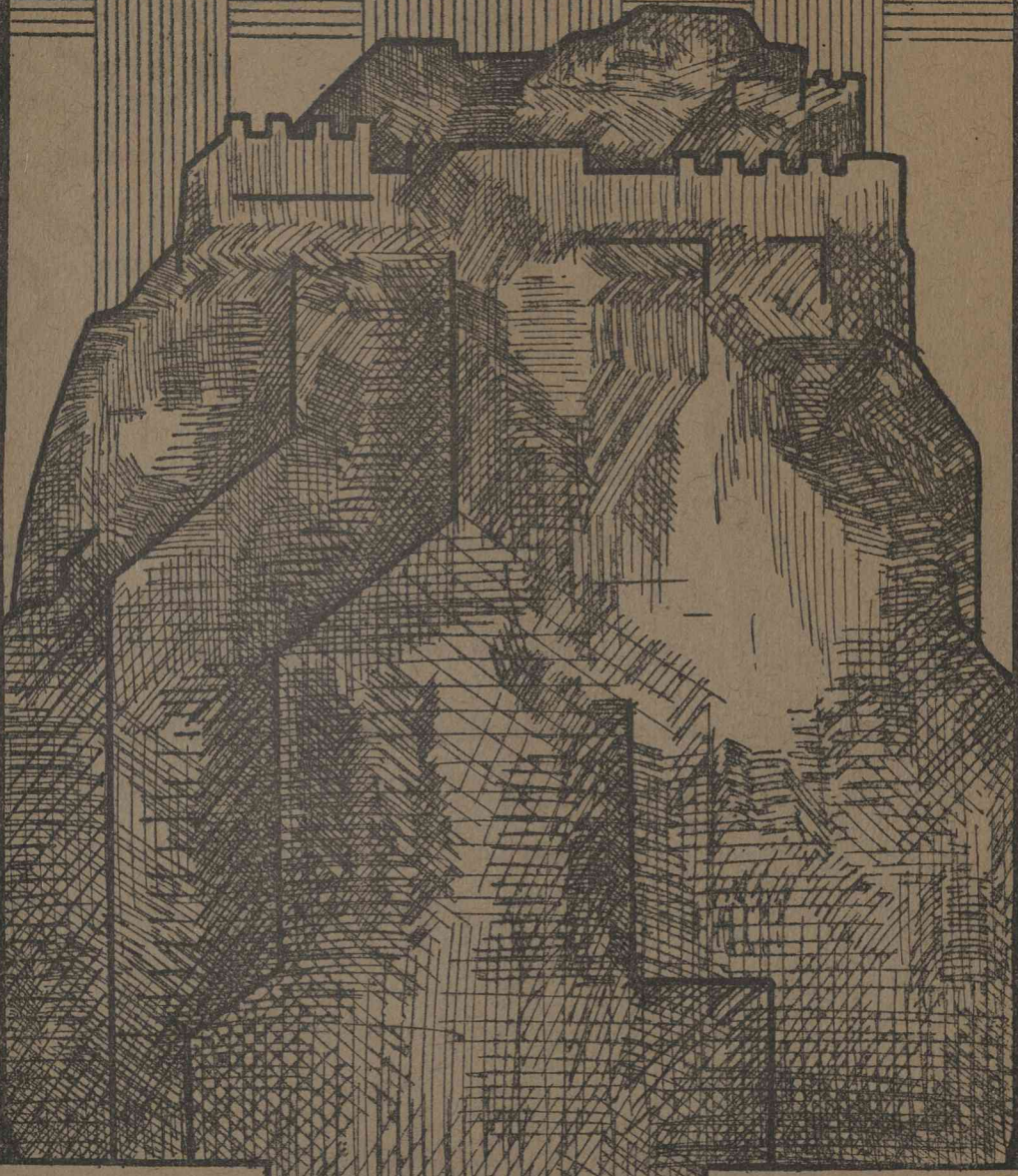

TAŞPINAR

Sayı : 14.

19. 1 inci kânun
1933.

2/1/1934

İÇİNDEKİLER.

On Dördüncü Adım.

Türk Millî Mefkûresi.

Milletlerin ahlâkında
rejimlerin tesirâtı.

Halkın sesi.

Durkheim ve eserleri.

Test ve mektepte Test.

Zihni.

Afyon Meb'usu Ali.

Yusuf Mazhar.

Afyon Meb'usu İzzet Ulvi.

Afyon Meb'usu Haydar.

Ahmet Fazıl.

Abone :

Seneliği [120] kuruş. Abone için Doğan Matbaasına
müracaat edilmelidir.

İmtiyaz Sahibi: Ahmet Sami.

Neşriyat Müdürü: Dr. Kemal.

Basıldığı Yer: Doğan Matbaası- Afyon.

Saygı değer meb'usumuz Haydar Beyefendi,
"Durkahim," in "Edukatiyon et Sosyoloji," isimli
kitabını dilimize çeviriyorlar. Bu mühim eseri her
sayımızda ayrı bir forma halinde okuyacaklarımı-
za takdim edeceğiz. İlk forma bu sayı ile beraber
çıkıştır.

TAŞPINAR

Cilt : 2.

Sayı. 14.

Her ayın ondokuzunda çıkar.

İdare Yeri : Afyon Halkevi.

19 - 1 inci Kânun - 1933.

Taşpınar Yollarında :

ON DÖRDÜNCÜ ADIM

Zihni.

Millet vafına ermiş topluluklar için ölüm yoktur. Madde ölmez değişir. Her değişme, maddenin en küçük zerrelerine kadar muhtaç olduğu yenileşmenin umumî bir icabıdır. Yağmurun yağması gibi, sel gibi değişmeler; Tabii birer harekettir ki, ne şart içinde olursa olsun hareketine devam ederler. Bu, dehhaş bir kuvvettir. Bir anda öyle harikalar yaratır ki, onları aklın ve gözün alıştığı ölçülere sığdırmak imkânı yoktur.

* *

Milletlerin doğışme hamleleri, kıt'aların çarpışmasını andıran bir yürüyüş intıbainı verir. Bu yürüyüşler de tabii birer icaptır. Ancak bu icabı; cemiyetin iştihaklarını bir kişi bütün bir topluluktan daha kuvvetli sezer. Bu, artık cemiyet iştihakının ölmez bir timsalidir. Umumî ıstırabını en kuvvetli hisseden odur. Değişmesi lâzım olan nizamların kifayetsizliğini bütün hassasiyetile duyar. Ve umumun iştihakını ateşler.

* *

Afyon'dan İzmir kıyılarına inen Türk ordusu büyük şefin, cemiyetin vicdanında ateşlediği heyecanın hızını ifada ediyordu. Bu, dünyanın alıştığı ölçülerle ölçülemeyecek, umulmayan bir vakia idi.

Hukukun, ailenin, san'atın..... Cemiyet nizamlarının değişmesi bu günkü ölçü mefhumlarına sığmıyan harikalardı.

Asırların işi olan inkılâpları; bu kadar zamanda nasıl yaptığımıza, Gazi Türkiye'sinin bu günkü mertebeye nasıl vasıl olduğuna cihanın hayret etmekte hakkı var. Çünkü: Duran dünyada, bir milletin amakında yaşayan arzuları aydınlığa çıkararak onları yenilmez, sarsılmaz kuvvetler halinde hakikatleştiren kaç cemiyet var?

Türk Milli Mefkûresi.

Türkçeye çeviren:

Ali

Afyon Meb'usu.

— Geçen Sayıdan —

İçtimai faaliyetleri tensik etmek ve şark sanayiini Avrupa seviyesine yükseltmek maksadile iktisadî sahada sanayi şirketleri ve cemiyetleri vücade getirmeğe gayret edildi. 1923 Şubatında İzmir de bir sanayi kongresi toplandı. Türkün artan alâkasını ve çetin işe olan muhabbetini tepçil eden bir kongre aktolundu. Ziraat Bankası gibi tamamen Türk olan ve hükûmet tarafından mürakabe edilmekte bulunan bankalar teşçi olundu. Ecnebî sermaye ve ihtisas yardımının esası kabul edildi. Bunlar yeni milli devlet tarafından sıkıca mürakaba edilecekti. Meselâ bir Alman firması olan Türkîş vark «Turkish work» lokomotif, şimendüfer malzemesi ve ziraî makina imal etmek üzere üç fabrika imtiyazı almıştı. İmtiyaz otuz sene için verilmişti. Bu tarihten sonra fabrikalar ve makinalar Türk hükûmeti idaresine geçeceklerdi. Ve beş sene sonra bütün müstahdemin Türklerden olacaktı. Ve dokuz kişilik bir direktörler meclisinde hükûmet tarafından gösterilecek olan dört aza da bulunacaktı. Sanayi teşebbüslerinin ruhu her vasıta ile teşvik olunuyordu. Yeni Türk hükûmeti kırtasiyecilik batı itiyatları yerine Avrupanın iş prensiplerini ve dikkatlerini sokmağa uğraşıyordu. Bu güne kadar ya bir memur veya çiftçi olmağa alışmış olan Türkler tamamen iş adamı olmak için talim edilmek zaruretinde idi. Tüccar sınıfını teşkil eden Ermeni ve Rumların ekseri Türkiye'yi terk etmiş olduklarından bu terbiye ve talim mes'elesi daha mühim ve daha esasî oluyordu. Yunanistan ile Türkiye arasında yapılan 1923 itilâfı ile Yunanistan'da bulunan Türk ahaliye karşı Türkiyede bulunan Rum ahalinin mübadele edilmiş olması millî devletin prensip zafelerini tetviç etti. Asrî bir devlette ekalliyet mes'elesinin halli için olan, böyle memleket böyle millet (Cujus rejis illius notis) prensipi güç müsamaha ile gecilebilirdi. Bu prensip Avrupa'da dinin siyasî prensiplere hâkim olduğu bir devrin müntehası olup Vestefalya sulhunu ilham eden böyle memleket, böyle din (Cujus rejis illius relijis) prensipinin mütenazırı idi. Tür-

kiye bu mübadele işi ile aynı zamanda Rum patrikini evvelce Osmanlı devleti zamanında istihsal etmiş olduğu mevki ve vaziyetten mahrum etmiştir.

Vilâyet idarelerinin ve meclisi umumî ve daimî encümenlerinin icrai ve teşriî salâhiyetlerinin tensiki dolayısıyla Türk halkındaki iş ruhu daha ziyade teşvik olundu. Nahiyelere, köylere oldukça haklar ve muhtariyetler verildi. Bununla beraber Türk resmî hayatındaki bu meyiller muhalefetle karşılanıyordu. 1924 senesinin son baharından bu tarihe kadar kendisinden başka bir kuvvet olmıyan Halk Fırkasına karşı Büyük Millet Meclisin'de mahalif bir kuvvet kendisini hissettirmeye başladı. Bu Fırkanın adı Terakkiperver Cumhuriyet idi. Bu fırka garplileşmek hususundaki seri tedbirlere ve eski islâm âdet ve an'anelerinin zevaline doğru olan hareketlere mahalif bulunuyordu. Meselâ 1924 senesinin kânunuevvelinde Nurettin paşa Bursadan meb'us intihap olundu. Bu adam Türk dervişliğinin ve teassubunun en hürmetli bir köşe taşı idi. Hükûmet intihabı feshetti. Fakat Nurettin paşa tekrar intihap olundu. Muhalefet 1925 senesinin ilk baharında müsellâh bir teşkilât halini aldı. Muhalefet Kürt millî isyanı ile Türk hocalarının din gayretini ve taassubunu ve kuvvetli derviş, tarikat mensuplarını birleştiriyordu. Ve Ankara milliyet-perverlerinin Cumhuriyet taraftarlığına ve hür düşünen meyillerine karşı tercih olunuyordu. Kürtlerin başı boşluğu seven kabileleri arasında ilk millî kürt hareketini ileriye süren Bedirhan idi. Onun oğlu Mithat 1902 de Mısır'da ve daha sonra Cenevre'de ve 1908 den itibaren İstanbul'da genç Türklerin mümaneatına kadar devam eden Kürtçe bir gazete neşretmişti. Aynı senede siyasî bir Kürdistan cemiyeti teşkil olunmuş ve ilk Kürt mektebi açılmıştı, Bununla beraber genç Türk idaresi bu hareketleri ezmişti. Bedirhan'ın iki büyük oğlu tarafından 1919 da Kürt istiklâlini elde etmeğe doğru olan teşebbüsü dahi çarçabuk sönmüştü. Fakat bu defa Kürtler Türkiye'de din taraftarlarının kuvvetleri ile birleşmişlerdi. Buna mukabil hükûmet şiddetli tedbir aldı ve ordunun bir kısmını seferber etti. ve şark vilâyetlerinde örfî idare ilân eyledi Fethi Beyin uysal kabinesi istifa etti. ve İsmet paşanın riyasetinde teşekkül eden yeni kabine muhalefeti tamamen södürmiye fırsat buldu. Bütün din tahrikâtını

meneden ve matbuatı hükûmetin murakabesi altına koyan takriri sükûn kanunu neşretti. Şiddetli ve acı mücadelelerden sonra kürt isyan tamamen söndürüldü. Ve isyanın başları idam olundu. Bu vak'alar Mustafa Kemal daha azimkâr kıldı. Ve din ile devlet ayırmakta daha cezrî harekete saik oldu. 1925 eylûlunda bütün tekkelerin kapanmasına karar verildi. Şeyh ve derviş unvanları lâğvolundu. Dini kıyafet taşıya bileceklerin vazifeleri ve miktarları hakkında kat'î nizamlar yapıldı. Elbiselerin şekil ve vaziyeti tesbit edildi. Bütün devlet memurlarının bundan böyle Avrupa kıyafeti taşımaları emrolundu. Alafranga takvim kabul olundu.

Osmanlı imperatorluğunun ve islâm dininin haricî remiz ve işareti olan fes ve sarık kaldırıldı ve bunların yerine şapka geyildi. Yeni ruhun daha fazla bir delili 1925 senesinde ilk defa olarak Reisi-cümhurun heykelinin dikilmesinde bulunabilir. bir Viyanalı heykeltraşa Mustafa Kemal'in heykelini yaptırmak ve onu İstanbul'da resmen rekzetmek kararı bir inkılâp hareketi idi. Aynı zamanda Türk ordusu için yeni bir serpuş ve memurlar ve sivil hademelerin dahi Avrupa tarzında şapka geymeleri kabul edildi. Bu suretle Türk hayatı beklenilmiyen bir çabuklukla haricen temamilen Avrupalılaşmış ve Garplileşmiş bulunuyordu. Yeni doğan nesil, yeni ruh ile birlikte terbiye edilmiş olacaktı. Türkler kendi terakkilerini ve milletlerini Japonlara mümasil göstermek isterler. Her iki milleti de hâkimlik mevhibesiyle doğmuş, çalışkan ve muharip bir ırk farz ederler.

Asya'nın şark müntehasında olduğu gibi Garp müntehasında da Avrupaya karşı varlığını ve istiklâlini tahkim etmek ve Asya'nın diğer milletlerine imtisale nümune olmak maksadile Avrupanın mihanikî bilgisini ve islahat esaslarını adapte etmeğe karar veren askerî zaptıraptı ve derin vatanperverliği ile canlı bir millet ve millî bir devlet yükselmektedir. Şu kadar bir fark ile ki Türkler, Japonlar'dan altmış sene sonra başlamış oldukları halde, onların yolunu kayıtsız ve şartsız olarak takip etmektedir. Bununla beraber Japonlar'ın kuvvetlerini toplamağa ve bunları kemale getirmeğe vakitleri vardı. Türkler dahi müsait zaman ve fırsattan istifade ederek daha çabuk kuvvetlerini kemale getirmek mecburiyetindedirler.

MİLLETLERİN AHLÂKINDA

Rejimlerin Tesirâtı.

Yusuf Mazhar.

Ben bundan onyedî sene evvel basılan —fakat 1328 senesinde yazılan — bir kitapta [*]

Yalançılığı—korku; ihtiras, benlikte zaf olmak üzere — üç gözeden kaynar dimiştim. O kanaatimi tebdil etmiş değilim...

Fakat bu, ferdî ahlâk noktai nazarından verilmiş bir hükümdür. Erbet Spenser daha umumî bir nazarla mutalea eylediği yalançılığın sebebini (İstibdat) a atf eylemektedir istibdat devlet rejiminden camiade cari bir yalancılık doğurtur.

Büyük âlim ve feylesofun bu sentetik hükmünü görmeden izhar eylediğim kanaat aynı hüküm analitik bir ifadesidir. Çünkü devlet rejiminde istibdat millî camiada umumî bir korku, tatmini çarelerini temin kolay olan şayi bir ihtiras yaşatır.

[*] Bu kitap pek genç yaşımın eseridir. Onun balkan harbinde milletimin inhizamını içinde görmekten hasıl olmuş bir tesir sevkile şemasını beyler beyi hastahanesinde yapmış ve umumî harpte milletimin inhidamını hissetmek acısıyla tereddütlerimi yenerek bastırmıştım. O bir tettebbu eseri değil, bir heyecanın —ve ilmî mesnetlerden mahrum—bir feveranın makesi idi. Onu işhade mecbur olmamış olsaydım benim eserim olduğunu meydana koymaktan sıkılırdım. O bir aile dostunun —merhum Hüseyin Hüsnü Beyin— ismine izafe olunmuş (Rehberi Hayat) isminde bir kitaptı.

Mustafa Kemal'in dikkat ve arzusunu Türk nasyonalizimini kuvvetlendirmek ve idarî ve sınaî faaliyetleri artırmak ve yeni millî devletin bel kemiği olacak olan bir Türk orta sınıfını vücade getirmektir.

Mustafa Kemal Paşa millîci Avrupanın orta sınıf teşkilât ve kudretine pek derinden alâka göstermektedir. Ve Avrupa'da hâkim olan içtimaî ve siyasî nizam içinde milletin mevkiini almağa muktedir olmasına azmetmiştir.

Türk milleti bundan böyle artık örsî deyil çekiç olacaktır.

Benlikte zaif irade zafinden, ve şahsiyet düşkünlüğünden ibaret bir halettir ki esbabını mizac ve en yakın temas muhiti tesirat teşkil eder.

İstibdadın — bir kere— yalancılık hasıl ettiğini böylece kabul ettikten sonra, kitabımda (yalancılığın efrat ailesi) denilen (secisizliklerin) riya, müdahene, tebasbus gibi despotik rejimlerde ne derecede şayi ve umumî ve müteselsel olacağını isbate hacet kalmaz.

İlimde ve ahlâk ve edebiyata hasıl olan terakkilerin istibdadı karşı yaptığı aksi tesirin neticesi (Demokrasi ve şahsî hürriyet) mefhumlarının telâkkisine ait bir (idare şekli) olmuştur.

İlimin, ahlâk ve edebiyatın despotik idareleri yıkmaya kâfi geleni terakki ve inkişafı, demokrasinin kusursuz ve noktasız bir halde tesisine yetiyecek derecede olmaması yüzünden — Kıralların ve Padişahların hükmü altında meydana çıkan — meşrutî idarelerde bunların ittisal peyda eyledikleri istibdadı ait yalancılık tereddidi etmiş, yani ölmemiş hortlamış ve bahsettiğim kitapta yalancılığın aile efradı dediğim — riya müdahene, safsata, hile, desise gibi — bir sürü rezaile istihale eylemiştir.

İlim ve edebiyat demokrasiyi düştüğü bu fenalık denizinde boğulmaktan esirgemek için şahsî hürriyeti müdafaaya mecbur olarak demokrasinin muhafazasını hürriyete devdi etmiştir.

Yalancılığın efradı ailesinin yaşadığı meşrutî idare muhit ve vastlarında hürriyet mütecaviz, mütearrız, bir şekle ve aklına her geleni yapan bir mecnuna, diline her geleni savuran bir ejderhaya inkılâp eylemiştir.

(İhtilâli kebirin) ilân ettiği bu hürriyet demokrasiyi değil demokrasinin istihale ettiği şekildeki esasları müdafaa etmek derekelerine inmiş ve zaten hudut ve mahiyeti muayyen olmıyan bir prensip halinde bulunduğundan onu istimal edemiyen zaiflerin veya zaif sınıfların ezilmesinde amil olmuştur.

Halbuki (Rehberi Hayat) ta insan için hürriyet tanınmamıştı... İnsan için yalnız istiklâl hakkı vardı, yalnız kanunlardan müsavi derecede istifade etmek serbestisi olan istiklâl kabul edilmişti.

Şahsın istiklâli, ailenin istiklâli, milletin istiklâli prensipleri ya-

nında şahsın hürriyeti, ailenin hürriyeti, milletin hürriyeti mevzu bahs olmaz.. Çünkü bir hürriyet mevzu bahs olmak için karşısında bir esaret mevzuu bulunmalıdır.

Asrî medeniyette esaret kalmamıştır fakat tabiiyyet vardır.

Demokrasinin eski şeklinde (Metbu ve Hâkim) mefhumunun gördüğü telâkki ve kabul karşısında mevzu bahs olacak şey istiklâldir... Bunun da meşrutî idareler, Krallar ve Kral tahtına oturtulan Reislerin temsil eyledikleri rejimler değil — Türk Cumhuriyeti gibi — bir milletin nefsinden doğmuş, basü badelmeytinden mütehassıl ve yeni bir hayata tecessüt eylemiş yükesk prensipler temin eyliyebilir,

* *

Cumhuriyette, Türkiye Cumhuriyetinde öyle bir amme aileliği — kitapta aileviyeti amme dediğim hal — vardır ki reisi o ailenin hakikî reisidir. Çünkü o aileyi teşkil eden kendisidir.

O bu ailenin babasıdır, çünkü sebep hayatıdır. O ailenin her ferdi öyle bir evlâttır ki sebebi hayatının, kenisini rüşde ve rifah ve felâhe sevk eden şefkatinden emindir.

O baba — ailesinin koyduğu nizamda — herkesin vazifesini tayin ediyor ve hakkını veriyor. Ailenin selâmet ve refahı her şeye üstündür. Burada tecavüzkârlık ve müzevvirlik şeklinde tezahür eden bir hürriyet değil, herkesin benliğine sahip olmasının en yüksek derecesini gösteren bir istiklâl vardır... Herkes istediği hakkın karşısında yapmaya mecbur olduğu bir vazife buluyor. Kimse burada ne istibdadın yalancılığı ne meşrutiyetin desise ve böhtancılığı ile suları bulandırmıyor...

Fazilet yürüyor ve faziletkârlar artıyor. Bu ailede — Türklükte — tabii hasletler ile rejimin hasıl ettiği seciye gelecek nesillerde yüksekliklerden yüksekliklere ucacak bir feveran isdidadile besleniyor.

Fakat Cümhuriyetin vasfı olan fazilet alel'umum cümhuriyetler de aynı mahiyette tebaruz etmiş değildir... Cumhuriyetten cümhuriyete — irsiyet tesirile — az çok derecelerde farklı meziyet ve noksanlıklar tecelli eylemektedir. Çünkü o Cümhuriyetlerin zuhurlarında az veya çok ihtiraslar hâkim olmuştur.

Dünya yüzünde — yalnız — Türkiye Cumhuriyetidir ki bir sebebi hayatın babalık şefkatinden doğmuş safi fazilet ve bu itibarla safi kıymet ve nezahettir.

HALKIN SESİ

Türküm ben korkmam ölümden
Dünyaya düzen veren ben,
Denizdim her yere taşım
Dağ, dere, ülkeler aşım.

Türk güneş, başına buyruk..
Edemez kölelik, kulluk
Taparım yüce Millete
Can verip Cümhuriyete.

Işığı ben aldım aydan
Ok gibi fırladım yaydan,
Her kanda benim izim var
Yer yüzü büyük Türke dar.

Atilâ, Mete, Oğuzlar
Şimdi de kanımda yaşar,
Gazidir ulu Başbuğum
Türk üstün, yükselmek tuğum!.

İzzet Ulvi

Dahilî istikraz, toprağımızın gücünü artıracaktır.

Dahilî istikraz, toprağımızın verimli işlerinden biri içindir.

Dahilî istikraz, toprağımızda bir iş hayatı yaratmak içindir.

Dahilî istikraz, paramızın işleyip ıslaması içindir.

Dahilî istikraz, bir toprak hazinesini milletçe işletmek içindir.

Dahilî istikraz, inkılâp davalarımızdan birinin başarılması içindir.

Cümhuriyetin milletin ruh ve ahlâkında yaptığı terakkî maddî şeylerde vucude getirdiği eserler gibi tutulur, görülür şeyler olmuş olsa ve eğer kendimizi yoklayarak mazimiz için hüküm verecek halde bulunsak — bir az mütevazî olmasak — faziletkârlıkta ne kadar çok ilerlediğimizi ve vardığımız merhaleye nazarân pek seri ilerlediğimizi anlar ve söyleriz.

DURKHEİM ve ESERLERİ

Haydar
Afyon Meb'usu.

Bu büyük feylesof, san'atkâr, âlim adamın adını duymayan yoktur sanırım. Bize bu adamı ilk tanıtan Ziya Gökalp, merhum olmuştur. Belki merhumu da bize tanıtmaya ilk vesile Durkheim olmuştur. O zamanlar bizler daha genç idik. Merhumun ikide bir Durkheim adını karıştırdığı yazılarını ne hırsla okurduk! Yazık ki ben hiç te bir şey anlayamazdım. Bununla beraber bu bir şey anlayamamak bize hem Fransız ve hem Türk üstadının pek derin düşüncelerine, erilmeyecek kadar derin olduklarına inandırır. Sonraları Fransız üstadının bir kitabı Türkçeye çevrildi: "İçtimai taksimi âmal". Çeviren adamın Fransızcasını bilmem fakat Türkçesi hiç olmamalı ki bir satırını bile okuyabilmeğe imkân yoktur. Daha sonra Cahit Bey „Din hayatının iptidai şekilleri „ ni çevirdi Bu, Türkçe idi. Anlaşıyordu. Fakat eski Darülfünunun müderrislerinden birisi bu çevirme için bir tenkit yazdı. Cahit Bey cevap verdi. Kendini [mazur göstermek istedi. Sonunda şöyle garip bir şey dedi: " Ben bu kitapları basarken ümitsiz idim, bunları bu memlekette kim okuyacak derdim. Sen çıkmış okumuşsun, sevindim. ... gibi?!. Cahit B. bir de „Ahlâk terbiyesi „ ni çevirmiştir.

Taşpınar « Terbiye ve sosyoloji » yi çıkarmaya başlıyor Durkheim yıllarca bu iki ilmi Üniversitede okutmuştur. Yıllarca süren derslerini üç dört yazıya sığdırmak istemiştir. Yıllarca süren sözlerinin, bir sürü mecmuaları dolduran yazılarının hulasası olan bu kitabı belli ki biraz zorlu olacaktır. Benim için bunu çevirme bir özeniştir. Okuyucularım yenlişları, karanlık, anlaşılmiyacak yerleri görür görmez hemen Taşpınara yazarlarsa beni çok sevindirirler. Kendilerinden bunu çok çok dilerim.

TESTLER ve MEKTEPTE TEST.

Ahmet Fazıl.

Zümre Testleri:

Zümre testleri; muayyen bir zamanda bir sınıfın veya bir zümrenin heyeti umumiyesine birden tatbik edilebilen testlerdir.

Malûmdur ki ferdî testleri tatbik etmek suretile bir sınıfın zekâ derecesini veya bilgi seviyesini tayin etmek çok uzun zamana mütevakıftır. Halbuki heyeti umumiyesi 212 sūalden mürekkep olan ordu alfa zümre testleri muayenesinin heyeti umumiyesi 50 dakika devam etmekte ve icabında 500 insan birden muayene edilebilmektedir. Bu itibarla test tetbikatı hususunda, ancak zümre testleri meydana geldikten sonra, büyük hamleler yapılmıştır.

Zümre testlerinin tarihçesi:

Zümre testi tarzı 1917 den evvel de tatbik edilmiş ise de, asıl büyük inkişafını, (ordu testleri) denilen testlerin tertibi ve Amerikanın Cihanharbine girmesinden sonra bu testleri vâsi mikyasta istimali üzerine, bulmuştur. Filhakıka 1917 de Amerika umumî harbe girmeye karar verdiği zaman muntazam bir orduya malik değildi. Toputopu 190,000 askeri, 7000 de zabiti vardı. Bu miktarda bir sene sonra akla hayret verecek derecede artmış yani 180,000 zabıt, 3,500,000 askere balığ olmuştur. Burada asıl şayanı dikkat olan cihet; her ferdin kendi zekâ ve fikrî kabiliyetine uygun işlere göre ayrılmasıdır. Bu büyük işi amerikan ruhiyatçıları muvaffakiyetle başarmışlardır. Bu alimler evvelâ A. Binet'nin zihni testlerinden ilerilediler, fakat içinde bulundukları âcil ihtiyaç ordu alfa ve ordu beta testlerini bulmak hususunda onlara çok yardım etti. Ordu testleri, büyük mikyasta zümrelere tatbik edilen, kalem kâğıt testlerinin ilk misalleridir.

Amerika ordusuna yazılan askerlerden bir kısmı Amerikacadan (ingilizce) den başka lisanlarla konuşuyor, bir kısmı da okuyup yazmak bilmiyorlardı. Bu vaziyet göz önünde tutularak iki nevi test meydana getirilmiştir ki biri ingilizce okuyup yazanlara mahsus olan alfa, diğeri de bilmiyenlerle mahsus olan beta testleri idi.

Alfa testlerinin menşeleri bir taraftan ferdî farkları tayin için yapılmış muhtelif ruhî testlere, diğeri taraftan Binet testleriyle bunun muhtelif nevilerine varır.

Beta testleri ise daha ziyade beynelmilel testlerin yani resim ve çizgilerle ifade edilen testlerin mebdedir.

Ordu testlerinin neticeleri okadar memnuniyetbahş olduğu bunlar mütarekeden sonra tamim edildi, ve 1919 da mekteplerde Kollejlere ve üniversitelerde alfa testleri vasi' miktarda tetbik edildi.

Alfa testleri muhtelif şekiller arz eder bunlardan bir kaç örnek zikredelim :

1 — (Hafıza ve baserî dikkat testleri: uzun bir cümlede geçen (A) harflerinin altını çizmek, yahut 42, 77, 44, 28, 96, 19, 37, 25, 54, 63, 38, bu rakamların içinde 40 dan büyük 50 den küçük adetlerin altını çizmek.

2 (Lisana hakimiyeti ve kelime hazinesini meydana çıkaran tecrübe 10 — 16 yaşındakiler için:

A (üç kelime tecrübesi: içinde şu kelimeler geçen cümleler yapınız!

Mektep	çalışkan	Mükâfat
Hırsız	pençere	Yara
Simitci cırağı.	Top oyunu	Dayak

b) Kelimeleri temrin tecrübesi: Aşağıdaki cümleleri düzeltiniz:

Evlerde otururlar insanlar.

Yaparlar balı arılar çiçeklerden.

Okadar ağzım çay sıcaktı ki yandı.

Vardır haftada bir gün yedi.

c) Boş yerleri doldurma tecrübesi:

Kediler yerler.

..... da ağaçlar çiçek açar.

Dün hava olduğu için çıkamadım.

d) Bazı kelimelerin zıddını bulmak tecrübesi:

Soğuk

Siyah

Dost

Cesaretli

Zenginlik

Hasis

Faziletli

3 — Mutelif adetler arasında münasebetler keşfetmek tecrübsi:

- 1, 3, 5, 7, 9
1, 2, 4, 5, 7, 8, 10,
2, 4, 8, 16, 32,
2, 6, 18, 54,
2, 5, 9, 14, 20,

4 — Mantikî tefekkür:

Tavuk bir kuştur.
Bütün kuşların kanatları vardır.

Benim kardeşim ihtiyar bir adamdır.
Bütün ihtiyar adamların beyaz saçları vardır.

Ordu beta testleri ve bunların diğer bir şekli olan beynelmilel testler arasında bikkassa Dr. Decroly'nin sebep netice testleri, bir de Pintner Cunningham'in testleri vardır.

Doktor Decroly'nin 929 da tertip ettiği sebep - netice testleri Bu testler, resimlere bakılarak zihnî faaliyet kabiliyeti hakkında bir fikir verebilen testlerdir. Bir kâğıdın sağ ve sol taraflarında onbeşer tane resim vardır. Bu resimler arasında bir sebep netice münasebeti vardır. Meselâ bir tarafta vurulmuş bir tavşan karşı: tarafta tüfek atan bir avcu vardır. Tecrübe şahsı bu iki resim arasındaki münasebeti bulabilmeli her ikisine de aynı işareti koymalıdır. Diğer resimler de bu tarzda birbirile münasebettardır.

Pintner—Gunningham testlerine gelince: Bu, 15 küçük sahifeden ibarat bir defterdir. Bu defterin her sahifesinde ayrı ayrı resimler vardır. Bunların bir kısmı münasebet bildiren, bir kısmı kopya edilmesi icap eden, bir kısmı bilgi yoklayan, diğer bir kısmı da bedîi zevk kontrol eden resimlerden ibarettir.

Herhangi bir Muallim Arkadaş Türk çocukları için bir test meydana getirmek isterse nasıl hareket edecektir?

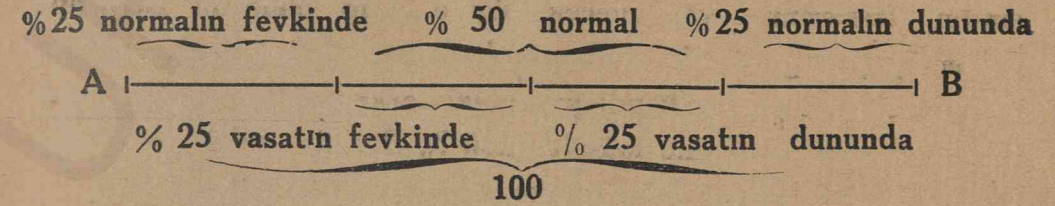
Bunun için hareket noktası şu olacaktır.

Bir testin muayyen yaştaki çocuklara has olması için, o testi o yaştaki çocukların % 75 inin muvaffakiyetle halledebilmeleri lâzımdır. Meselâ; 10 yaştaki mektep çocukları için bir test

yapmak istediğimizi farzedelim: testi teşkil eden mesele ve sualler öyle tertip edilmelidir ki 10 yaştaki çocuklardan müteşekkil bir sınıfın % 75 i bu meseleleri muvaffakiyetle halledebilmelidir. Eğer bir testi muayyen yaştaki çocukların % 60 ı muvaffakiyetle halledebilirse o test, o yaştaki çocuklar için çok ağır; bilâkis % 90 ı hallederse çok kolay demektir.

Bu % 75 meselesi neden çıkıyor?

Umumiyetle aynı şeraite tabi bir zümre içinde aşağıdaki şema ile gösterebileceğimiz dört gurup ayırmak mümkündür.

AB 100 kişilik bir sınıf veya zümreyi gösteren ve en ortada tam normalin bulunduğu farzedelim: sağa doğru gidildikçe normalin dununda, sola doğru da normalin fevkinde olan % 25 ler vardır. % 50 yi teşkil eden tam normal olanlara gelince bunların % 25 i vasatın dununda, % 25 i de vasatın fevkindedir.

İşte muayyen yaştaki bir sınıf için yapılmış olan bir testi aynı sınıfın % 75 nin muvaffakiyetle halledebilmesi buradan çıkıyor. Çünkü sınıfın % 25 normalin fevkinde olanlarına, sınıf seviyesinde olan bu test vazifesi çok kolay gelecektir. % 50 yi teşkil eden normaller ise seviyelerinde olan bu vazifeyi halletmekte o kadar güçlük çekmeyeceklerdir.

Elimizde mevcut bir test suallerinin hangi yaşa ait olduğunu anlamak istediğimizi düşünelim; bu sualleri muhtelif yaştaki sınıflara soruyor ve bilfarz aşağıdaki neticeleri alıyoruz:

Çocuk adedi	Yaş	Muvaffakiyet
100	7	% 12
"	8	" 21
"	9	" 47
"	11	" 84
"	12	" 92

Demek ki bu test 10 yaştaki bir sınıfa aitmiş. Çünkü burada % 75 e en yakın cevabı 10 yaştakiler vermişlerdir.

Hafıza için olduğu gibi tedâî, dikkat, idrak, mantikî tefekkür, hisap, hendese, resim müşahedesi... testleri meydana getirirken bu esas noktayı yani % 75 nisbetine riayet etmek icap eder.

Evvelce umumî zekâ testleri dolayısıyla Binet testlerinin islâhı bahsinde zekâ harici kısmetinden bahsetmiştik. Şimdi bilgi testleri münasebetile bu noktayı bir az daha derinleştirelim: Lobsien "Tecrübî Pratik Talebe Bilgisi", adlı eserinde şöyle der: "Zekâ imtihanının pedagojik ehemmiyetini yalnız işaret etmekle geçiyoruz. Meselâ mektebe yeni bir talebe geldi. Biz ondan gireceği sınıfın derslerinin yapabilecek bilgiye sahip olmasını istiyoruz. ve onu yaşına göre bir sınıfa gönderiyoruz. Fakat acaba bu çocuğun zekâsı nasıldır, kendi yaşındaki arkadaşlarıyla bütün sene tahsile devam etmesine müsait midir?.. Burada zekâ testlerinin kullanılmasına ihtiyaç hasıl oluyor.

Bir çocuğun asıl yaşı 10 olduğu halde 8 yaşındakilerin testlerini muvaffakiyetle halledebilirse o çocuğun zekâ yaşı 8 demektir. Fakat bu zekâ yaşı bize ancak çocuğun bu günkü kabiliyet ve istidatlarını gösteriyordu. Lâkin zamanla, görgü ile insanın zekâ derecesi artar. O halde ileriye ait öğrenme kabiliyetini de öğrenip bilmek lâzımdır. İşte bunun için zekâ harici kısmetine ihtiyaç hasıl olmuştur. Zekâ harici kısmeti = $\frac{\text{Zekâ yaşı}}{\text{Hayat yaşı}}$ Fakat zekâ harici kısmetinin bilinmesi de kâfi değildir. Çünkü bir insan zekî olur da çalışmaz, yahut az zekî olur da bu noksanını fazla çalışmakla telâfi edebilir. Binaenaleyh zekâ harici kısmeti nihayet bize bir ümit verebilir, bir sınıf veya zümrenin çalışır veya çalıştırılırsa inkişafa müsait olup olmadığını gösterir. Acaba talebenin bu günkü bilgisinin derecesi ne kadardır?

Her sınıf bilgisine göre cemiyetin bir yaşı vardır. Meselâ 8 yaşındaki çocuklardan müteşekkil bir sınıfın kıraat hususundaki derecesi 8 yaşındakilere mahsus vasat bir parça ise, veya bu parça bütün bir sınıf tarafından muvaffakiyetle okunuyorsa bu sınıfın kıraat hususunda bilgi yaşı 8 dir. Bu bilgi yaşının (Terbiyevî yaş) deyeceğiz. Hisap, hayat bilgisi, coğrafya, Dersler için ayrı ayrı terbiyevî yaşlar vardır.

Diğer bir mühim mesele de bu cemiyetin, sene sonunda, elde ettiği netice ne dereceye kadar zekâsile mütenasiptir, yani sınıf

derslerinden zekâsı nisbetinde müsbit bir netice elde etmiş midir? Bu takdirde yeni bir netice bulmamız lâzımdır ki bu da başarıma harici kısmettir. Başarıma harici kısmeti = $\frac{\text{Terbiyevî yaş}}{\text{Zekâ harici kısmet.}}$ Bu harici kısmetin azlığı bir zarar, aksi kazançtır. Birincisi çocuğun zekâsından kâfi derecede istifade etmediğini, ikncisi zekâsının eksikliğini çalışmakla telâfi ettiğini gösterir.

Testin mektepteki mevkii:

Bu hususta iki noktai nazar vardır:

1) Teste pek büyük ehemmiyet veren ve onu kat'î ve emin bir vasıta olarak alıp kendi mesailerini bunun üzerine kuranlardır. Bir çok Amerikan ve Çek mekteplerinde böyledir. Öyle mektepler vardır ki orada test tatbik edilmekten başka bir şey yapılmaz. Bunlar iddialarını şu esaslara istinat ettirmektedir:

1) Yalnız müşahade yolu ile muallim, çocuklarının hüviyetlerini tanımak için çok uzun zamana muhtaçtır, binnetice talebesini evvelinden tanımadığı için mesaisinde o kadar muvaffak olamayacaktır.

2) Sırf müşahade ile çocukların arzu ve alâkalarının hakikaten bir kabiliyet ve istidada tekabül ettiğini her zaman anlamak mümkün değildir.

3) Müşahade neticesi verilen hükümler temamlı afakî ve bitaraf olamazlar. Netekim Amerika'da aynı bir cebir vazifesine muhtelif hocalar ayrı ayrı numara takdir etmişlerdir. En kat'î olması icap eden rıyaziye meselerinde bu kadar ayrılık görülürse diğer derslerde fikirlerin birleşmesi tabiatile güç olacaktır. Binaenaleyh müşahade de daima enfüsîlik araya girecek ve hükümlerde isabet azalacaktır.

4) Talebe dinleyici vaziyette kaldıkça; kendisinde kuvvetli bir teşebbüs, teşkilât, irade, ihtira kabiliyeti olan, pratik sahada büyük bir istidat ve maharet sahibi olanlar, kabiliyetlerini tamamen inkişaf ettirmeyecektir. Böylece yalnız müşahade ve sene sonundaki imtihanlar vasıtasıyla çocukların tabîî ve umumî zekâlarını, hususî kabiliyetlerini, seciyelerini, hatta mektepte öğrendiklerini temamlı ölçmek mümkün olamayacaktır.

11 — Teste hiç kıymet ve ehemmiyet vermiyenlerdir. Bunlarca aslolan muallimin müşahdesidir. İyi bir muallimin müşahdesi her şeyi helletmeğe kâfidir.

Her iki tarafın da mübalağasından sarfı nazar en muvafık cihet bu iki fikrin ortası olsa gerektir. Çünkü müşahede bize, daima beklediğimiz şeyi mükemmeliyetle vermez. Bir istidat gündelik hayat içinde yalnız müşahede ile tanınmadığı gibi, her tezahürün de bir istidada tekabül etmiyeceği aşıkârdır. Bu gibi hal-lerde testi kontrol gibi kullanmak icap eder.

Acaba hangi testler ilkmekteplerde kabili tatbiktir?

Meslek tayinine yarayan testlerden maada; zekâ, bilgi testleri gayri lisanî testler...

Mektep; zekâ testleri yardımile, mektebe yeni gelen çocukların inkişaf derecelerini tesbit eder. Bunlardan alacağı neticeye göre mütecanis sınıflar teşkil eder. Bunun için zekâ testlerine, diğer taraftan talebenin bilgi seviyesini tayin etmek için de bilgi testlerine müracaat eder.

Böylece mürebbinin çocukları tanımak için bu testlerden büyük bir istifadesi vardır. O Çocukların zekâ ve bilgi derecesini göz-önünde tutarak ona göre dersini verecek, onların zihnî vaziyet-lerinden muhtelif alâka istikametleri sezerek onlara göre veçhe alacaktır. Şüphesiz bir muallim için talebelerinde fikren bir geri-lik, olup olmadığını bilmek çok mühimdir.

Meşhur Hamburg'lu ruhiyatçı W. Stern (Ştern okunur) mükemmél bir testte şu vasıfları arıyor:

1) Test tecrübe şahsının aranılan ruhî vaziyeti için, mümkün olduğu kadar, karakteristik bir alâmet olmalıdır.

2) Araştırılan hususiyetin tam büyük bir parçasını tasvir etmelidir. Taki bu hususiyeti karakterize etmek için en az test kul-lanılsın. Meselâ: muhayyeleye ait testlerden 15 i yerine 5 tanesi kullanılsın.

3) İmtihan edilen kimsenin vaziyetini sabit guruplara ayırmıya yahut tanzim etmiye emin bir şekilde müsait olmalıdır.

4) Mümkün olduğu kadar istimali kolay olmalıdır.

5) Aynı şartlar altında bulunan muhtelif hususiyetteki bir çok şahıslara ve guruplara kabili tatbik olmalıdır.

HULÂSA: Testler idareli ve makul bir şekilde tatbik edilirse bizim mekteplerimiz için de faideli neticeler alınacaktır.

Bitti —

10

Kuruş.